

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ
AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

III Халықаралық Фараби оқулары және
«Жас тілшілер» атты IV Қожакеев оқулары аясында
«ӘЛ-ФАРАБИ – ДАНАЛЫҚТЫҢ ЖІБЕК ЖОЛЫМЕН» атты
студенттер мен жас ғалымдардың ғылыми форумының

МАТЕРИАЛДАРЫ

2016 жыл 14 сәуір

МАТЕРИАЛЫ

научного форума студентов и молодых ученых

«АЛЬ-ФАРАБИ – ПО ШЕЛКОВОМУ ПУТИ МУДРОСТИ» в рамках традиционных

III Международных Фарабиевских чтений и IV Кожакеевских чтений

«Жас тілшілер»

14 апреля 2016 года

PROCEEDINGS

of the Scientific Forum of students and young scientists

«AL-FARABI – ON THE SILK ROAD OF WISDOM» as a part of the traditional

III International Farabi readings and IV Kozhakeev readings

«Zhas tilshiler»

April 14, 2016

Алматы

«Қазақ университеті»

2016

Ғылыми редакторлар:
ф.ғ.к, доцент **С. Медеубек**
с.ғ.д., профессор **Г.С. Сұлтанбаева**

Жауапты редактор
аға оқытушы **Н.П. Сапарходжаева**

Техникалық редактор
кафедра маманы **А.Д. Елғондинова**

III Халықаралық Фараби оқулары және «Жас тілшілер» атты IV Қожакесев оқулары аясында
«ӘЛ-ФАРАБИ – ДАНАЛЫҚТЫҢ ЖІБЕК ЖОЛЫМЕН» атты студенттер мен жас ғалымдардың
ғылыми форумының материалдары. 14 сәуір, 2016 жыл / жауапты ред.: Н.П. Сапарходжаева. –
Алматы: Қазақ университеті, 2016. – 224 б.

ISBN 978-601-04-2532-3

«БІР ҚАЛАНЫҢ ТАРИХЫ» ХИКАЯТЫНДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК САТИРА

Адам баласының, адамзат қоғамының ілгерілеу, даму, өркендеу басқыштарының сан қилы бедеріне көз тастасак, ол құбылыстың өзіндік заңдылықтары, тенденциялары, жұмбақ-тылысымдары әлсін-әлі бой көрсетіп қалады. Шығармашылық тұлға, талғамы биік зерттеуші осы категорияларды сана елегінен өткізеді, белгілі бір қорытынды шығарады, ой түйеді, ұсыныс айтады. Ол үдерістердің зерделенуі, сараптаушы жүгінген әдіс-тәсіліне қарай, көркем, ғылыми не болмаса тұрмыстық қана деңгейде болуы әбден ықтимал. Осы ретте әр заманның ойшылдары қоғамдық құрылымға, билік пен әлеумет қарым-қатынасына – қай заманда болмасын, өзектілігі ортаймайтын осынау тақырыпқа арналған тиісті тілек-пікірлерін, үлгі-модельдерін жария етіп отырған. Әділетті қоғам, жерұйық мекен іздеу мәселесі қазақ ауыз әдебиетінде, тас бітіктерде, басқа форматты басылымдарда ежелден жүйелі көрініс тапқан. Мәселен, мінсіз қоғам моделін іздеген Әбунасыр әл-Фараби қайырымды қаланы (мемлекетті) адам өмірін нәрлендіру үшін, оны неғұрлым толымды ету үшін бір-біріне дем бере алар сау тәннің үйлесімді мүшелеріне теңейді [1, 179]. Әрі қарай ұлы ғалым, философ, қоғамтанушы, музыкатанушы, публицист қайырымды қаланы (мемлекетті) билеуге үміт еткен жанға қажетті туа бітер мынадай он екі табиғи қасиетті атап көрсетеді:

1. Өзіне тиісті-с-әрекеттерді лайықты атқару үшін адамның он екі мүшесінде еш мін болмау керек.

2. Айтушының ені мензеп отырғанын ой елегінен өткізе отырып, айтылған сөздің түгелін жаратылысынан өте жақсы сіңіре де ұға алуы керек.

3. Зерделі де болжампаз ақыл иесі болуы керек, белгілі бір заттың болар-болмас қасиетін аңғара салысымен, сол қасиеттің ені білдіретінін лезде тап баса білуі қажет.

4. Сөзінің ажарлы болғаны абзал және ойындағысын толықтай айқын жеткізе алғаны жөн.

5. Оқу мен танымды қош көруі керек.

6. Асқа сұғанақтық танытпау керек.

7. Шындық пен оны демеушілерді басына көтеруі, жалғандық пен оны әспеттеушілерден жиренуі керек.

8. Рухын асқақтатқаны, абыройды пір тұтқаны абзал: оның жаны жаратылысынан кез келген лас нәрседен биік тұрғаны және жаратылысынан өршіл істерге ұмтылғаны жөн.

9. Дирхем, динар және дүнисуаи тіршіліктің басқа да жұрнақтарынан аулақ болу керек.

10. Жаратылысынан әділдікті және оны қолдаушыларды пір тұтуы керек, әділетсіздікті, қатыгес билікті және оған дем берушілерді жек көруі керек.

11. Өз жұртына да, өзгеге де әділ болу керек. Әділ болу керек, бірақ қикар болмау керек, қыңырлық танытпау керек, әділдік алдына қасарыспау керек, бірақ кез келген әділетсіздік пен абыройсыздыққа қасқая қарсы тұру керек.

12. Қажетті деп есептеген нәрсені жүзеге асырарда табандылық танытқаны абзал және осы ретте жүректілік, қайраттылық көрсеткені, үрей мен жігерсіздікке жол бермегені жөн.

Бұның бәрін бір адамның басынан табу қиын, сондықтан жаратылыстың осындай сыйына ие болған жан сирек ұшырасады, халықтың аз-маз бөлігі ғана» [2, 184-185]. Расын айту керек, бұл арада Әбунасыр әл-Фараби бабамыз өзі көксеген жағымды қоғам образын, өз пайымындағы ел билеушісінің парасатты бейнесін, өз мұратының сымбатты жобасын алға тартады. Ал тап сондай келісімді, ұнамды тұлғаның онша жиі кездесе бермейтінін әлеуметтік өмір де, қоғам эволюциясы да айқын көрсетіп отыр. Сондықтан болар, танымал жұртшылық белсендісі А.Керімтасов біздің заманның кейбір ел тұтқалары сын-сипатын мынадай контрасты бояумен, тотияындай ащы сықақпен ажарлайды:

«Ол – өз малайлары үшін ғана қаһарман.

Ол – қазіргі дәуірдің өнімі, бірақ жарамдылығы баяғыда өтіп кеткен.

Ол атақ-даңқты жанындай жақсы көреді. Бірақ ол оған қайырылатын емес.

Ол күндіз де өз көлеңкесінен үркенді.

Ол орнынан айрылып қалам деп сескенбесе, әуелде-ақ жан тапсырар еді.

Ол Құдайға әйтеуір сенеді. Кім білсін, алда-жалда?

Ол жасампаз шешімін тағы да жүзеге асыра алмады. Жасампаздық жанап өтті» [3, 5-15].

Біздіңше, дәл осы үзіндіге филология ғылымдарының докторы, профессор Т.Қ.Қожакеевтің: «Сатира жай сынау емес, мазақтай, келемеждей сынау, өткір, уытты етіп кекете сынау», - деген анықтамасы дөп келіп тұрған сияқты [4, 18].

Әлбетте, Платон, Аристотель және әл-Фараби заманынан соң да озық ойлы талай зиялы мен оқымысты Билік тұрасында сан түрлі концепция, сан қилы анықтама ұсынғаны мәлім. Айталық, осы мәселенің матрицалық, қолданбалық мән-мағынасын нақтылай түскен В.Г.Ледяевтің пайымдауынша, «биліктің» семантикалық алаңына мынадай ұғымдар кіреді: әлденеге ықпал ету қабылеті, әлденені жүзеге асыру қабылеті, біреулерге, бірденелерге өкім жүргізу, бұйрық беру құқығы, қуаттылық, билеу, әлеует, мемлекетті басқару құқығы, саяси үстемдік және мемлекеттік органдардың өкілеттілігі» [5, 82-102].

Айталық, қытай әдебиетінің классигі Лао Шэнің «Мысықтар қаласы туралы жазбалар» атты памфлеті де қоғамдық құрылыс мерезін тіршілік ету ортасымен, дәстүр тарихилығымен астарлы жымдастырады. Қиял-ғажайып, кейде ертегілік әлеуетке сүйеніп отырып, ол келешек пәлсапасын, ұранқой жаңашылдық, жадағай инновациялық жобалар құбылысын өткір келемеж деңгейіне жеткізеді. Енді фантастикалық сатира пішіні аясына сыйып кеткен хикаяттың өзіне ден қояйық: «Внезапно раздался отчетливый звон, который, казалось, нарушил долгие годы безмолвия. Я и сейчас иногда еще слышу его. Это защелкнулись кандалы на моих ногах, такие тесные, что я перестал чувствовать лодыжки.

Какое преступление я совершил? Что они собираются сделать со мной? Впрочем, что рассуждать: в кошачьем обществе человеческий разум вряд ли нужен, не говоря уже о чувствах...

Последние триста лет были периодом разбоя, но это совсем неплохо, так как разбой свидетельствует о свободе личности, а свобода всегда была высшим идеалом людей-кошек. (Примечание. Слово «свобода» в кошачьем языке не совпадает по своему значению с аналогичным китайским словом. Люди-кошки называют свободой насилие над другими, отказ от совместной деятельности, произвол... Отсюда разобщенными оказываются не только мужчины и женщины, но и все люди. Свободный человек не позволяет окружающим касаться его. Встретившись, люди-кошки выражают почтение друг другу не рукопожатием или поцелуем, а отворачиваясь друг от друга)». Қарап отырсақ, бұл «ғарыштанушылық» туындыда уақыт пен кеңістік үздіксіздігі, кешегі мен бүгінгі дәстүр жалғастығы, қоғамдағы индивидуализмнің жедел белсең алғаны көркемдік жағынан әбден заңдастырылған. Сонымен қатар, біз аталмыш мәтін бітімінен, не десек те, қазіргі дәуірдің ауыздан түспес терминологиясына айналған хай-тек пен кері кету, консерватизм мен либерализм қарама-қайшылығының айқындала түскенін аңғарамыз. Ендеше, біз бен олар арасындағы ұқсастық пен сабақтастық, символдар мен трендтер араласы сонау алыс қиялардан мен мұндалап тұрған жоқ па?

Сол сияқты Анатолий Франс қаламының құдыретін аңғартар Балпанактар (пингвиндер) республикасының да кейіпі заманалы үдеріспен тамырлас, енішлес екенігіне күман келтіруге еш негіз жоқ. Бұл – енді әлеуметтік формалану жағы. Сонымен қатар «Балпанактар аралы» романы – уытты да ызбарлы саяси памфлет. Креативті қиялдан өріліп шыққан мұндағы оқиғалар, эпизодтар мен образдар мейлінше әсірелене түседі, гротеск айбаты шырқау шыңына жетеді. Авторлық интонация мен емеуірін де сол маңайдан табылады. Жазушы роман-памфлетінде іріп-шіріген мемлекет құрылымын, жаппай жемқорлықты, тойымсыздықты, демократияны желеу еткен қаржылық олигархияның нақты билікті уысында ұстап отырғанын ащына, шамырқана, шырыға сипаттайды.

Сатира саласының асқан білгірі Т.Қ. Қожакеев: «Ол (памфлет – К.Қ.) өткір полемикалық сарынмен, үлкен пафос-шабытпен, мол қуат-сқпінмен, патетикалық құштар-құмарлықпен жазылады. Үні-тоны қатал да өктем келеді. Ирония (астарлы кекесін), сарказмды (келемеж), гротескті (үлкейту, әсірелеу) баса пайдаланады. Яғни памфлетте жазушының ғана емес, насихатшының да, шешеннің де, публицистің де тіл, стильдік әдіс-құралдары қатар қолданылады», - деген ой айтады. [6, 141]. Расында да солай. Мерзімді басылым беттеріне жарияланар памфлет жанры көп жағдайда дәл сондай үлгімен жазылады. Бірақ, біздіңше, қарымы зор, құшағы кең роман-памфлетте тіл зілінен гөрі образ уыты, кейіпкер іс-әрекетінің комизмі басым түсіп жатады.

Сөз барма, өткеннің образы бүгін мен келешектің сапасына көлеңкесін түсіреді. Ал сол өткеннің салқыны арқылы футурумның келбетін айқындап, әдеби-сатиралық тұрғыдан иін қандыра білген заһарлы әдеби-публицистикалық дүниенің бірі – М.Е. Салтыков-Щедриннің «Бір қаланың тарихы» хикаяты. Осы ретте белгілі орыс классигі И.С. Тургенев өз әріптесіне жазған бір хатында былай деп

толғанады: «Бір қаланың тарихы» – бұл Ресей физиологиясының түбегейлі тұстарының ең шынайы бейнеленуі...» «Сіз кейбір адамдардың өшпенділігіне налысыз – оныңыз бекершілік, олар сіздің атыңызды естігеннің өзінде қуарып сала береді. Өшпенділік тудырған адам – сүйіспеншілікті де тудырады. Сіз жай ғана мұралық дворян М.Е. Салтыков болсаңыз – мұндай ештеңе болмас та еді. Ал сіз біздің әдебиетке терең із салған жазушы Салтыков-Щедринсіз – сондықтан сізбен өштеседі – сізді сүйсіді, әркім әрқалай. Осының өзі – өзіңіз айтып отырған «өмір нәтижесі», соған сіз дән риза болуыңыз керек». Расында да, өмір нәтижесі, данышпанның да даңғазаның да ырқына көнбес уақыт үдерісіне тікелей байланысты. Ал уақыт пен тарих беттерінде із қалдырар сатирик кейіпкерлерінің толық емес тізбесі төмендегідей. Бұлардың барлығы да белгілі бір тіршілік кеңістігінің аясында елмен де, жермен де жағаласқан әрі-сәрі кейіпкерлер, әлі де сан қайталанар-қайталанбас сатиралық, әлеуметтік образдар.

«Бір қаланың тарихының» салыстырмалы хронологиясы

Рет саны	Қалабасылары	«Жылынама...»	Мәтін
7	Пфейфер	1761-1762	?-1762
8	Брудастый-Органчик	1762-?	1762, тамыз – 1763, көктемі/жазы (?)
	Қала басқарған алты әйел	Бір апта	Бір апта
9	Двоекуров	?-1770	1762-1770
10	Де Санглот	1770-1772	?
11	Фердыщенко	1772-1779	1770-1779
12	Бородавкин	1779-1798	1779-1798
13	Негодяев	1798-1802	1798-1802
14	Микаладзе	1802-1814	1802-1806
15	Беневоленский	?-1811	1806-1811
16	Прыщ	1811-?	1811-?
17	Иванов	?-1819	?-1815
18	Дю Шарьо	1819-1821	1815-?
20	Грустилов	1821-1825	Мезімі көрсетілмеген
21	Угрюм-Бурчеев	1825-?	Мерзімі көрсетілмеген
22	Перехват-Залихватский	1825 (1826?) - ?	Айтылмаған

М.Е.Салтыков-Щедриннің шығармашылығын өткен ғасырда тереңдей зерттеген ғалым В.К.Кирпотин мынадай байлам жасайды: «Щедринді қала бастықтарының өмірбаяны қызықтырған емес. Оның көзі ел өмірін ажарлайтын билікке және биліктің сипатына түседі. Сатирик билікті екі тұрғыда қарастырады. Бір жағынан бұл – билікті уысында ұстаушылардың, екінші жағынан қоластындағылардың сатиралық бейнесі» [7, 120]. Шындығында да солай. Билікті туындататын да, тәрбиелейтін де әлеуметтік орта. Билік басына келімді-кетімді кісілерге қол астындағы жұрты да сай, бірінен бірі өтеді, қаламгер сол орын басу процесіне, қоғамдық ауысымдар жағдайына жіті назар аударады. Кейде репортаж, кейде очерк мақамы арқылы оқиға барысын ширықтыра түседі. Әу баста: «В августе 1762 года в городе Глупове происходило необычное движение по случаю прибытия нового градоначальника, Дементия Варламовича Брудастого. Жители ликовали; еще не видав в глаза вновь назначенного правителя, они еще рассказывали об нем анекдоты и называли его «красавчиком» и «умницей». Поздравляли друг друга радостью, целовались, проливали слезы, заходили в кабаки, снова выходили из них, и опять заходили. В порыве восторга вспомнились и странные глуповские вольности. Лучшие граждане собрались перед соборной колокольной и, образовав всенародное вече, порясаи воздух восклицаниями: батюшка-то наш! красавчик-то наш! умница-то наш!

Явились даже опасные мечтатели. Руководимые не столько разумом, сколько движениями благодарного сердца, они утверждали, что при новом градоначальнике процветет торговля и что, под наблюдением квартальных надзирателей, возникнут науки и искусства. Не удержались и от сравнений. Вспомнили только что выехавшего из города старого градоначальника и находили, что

хотя он тоже был красавчик и умница, но что, за всем тем, новому правителю уже по тому одному должно быть отдано преимущество. Что он новый», - деп бір қайырады [8, 29].

Профессор Т.Қ. Қожакеев: «Адамның, заттың заңды, табиғи сикын, түр-түсін жоғалтуында да комизм бар», - деп жазады [9, 36]. Зерттеушінің осы пікірі М.Е. Салтыков-Щедриннің мына кейіпкеріне де тиесілі-ау деп ойлаймыз. «(14) Микаладзе, князь Ксаверий Георгиевич, черкашенин, потомок сладострастной княгини Тамары. Имел обольстительную наружность и был столь охоч до женского пола, что увеличил глуповское народонаселение почти вдвое. Оставил полезное по сему предмету руководство. Умер в 1814 году от истощения сил» [10, 28].

Біз, әрине, кешегінің әр қалыбын бүгінгі жедел реализмге кигізе салудан аулақпыз. Десек те, классиктер шығармаларындағы ой ағымы, сана белсенділігі белгілі бір қоғамы мензеулерге жетелері сөзсіз.

«Но проходил месяц, проходил другой – революции не было. А глуповцы всё жили и всё что-то жевали. Надежды росли и с каждым новым днем приобретали всё больше и больше вероятия. Даже «отпадшие» начали убеждаться в неуместности своих опасений и крепко приставали, чтобы их записывали в зачинщики. Очень может быть, что так бы кончилось это дело измором, если б бригадир своим административным искусством сам не взволновал общественного мнения. Обманутый наружным спокойствием обывателей, он очутился в самом щекотливом положении. С одной стороны, он чувствовал, что ему делать нечего; с другой стороны, тоже чувствовал – что ничего не делать нельзя» [11, 64-65].

«Күлкі – адамның өмір серігі. – дейді профессор Т.Қ. Қожакеев. - Ол арқылы адам өзінің жан дүниесін, көңіл-күйін, белгілі бір болмыс-құбылысқа қатысын аңғартады» [12, 46]. Сондықтан ғалым сөзіне ден қоя отыра, жазушының мынадай жолдарын оқи отыра, біз де кейіпкерлердің аса ерен ағартушылық шабытына мысқылдай қараймыз.

«Всех войн «за просвещение» было четыре. Одна из них описана выше, из остальных трех первая имела разъяснить глуповцам пользу от устройства под домами каменных фундаментов; вторая возникла вследствие отказа обывателей разводить персидскую ромашку, и третья, наконец, имела поводом разнесшийся слух об учреждении в Глупове академии. Вообще видно, что Бородавкин был утопист и что если б он пожил подольше, то наверное кончил бы тем, что или был бы сослан за вольномыслие в Сибирь, или выстроил бы в Глупове фаланстёр [13, 95]. Осы ретте мына мәселені оқырман есіне салуды жөн көріп отырмыз. Шарль Фурьенің утопиялық социализм ілімі бойынша, фаланстёр дегеніміз – құрамында 1600-1800 адамы барезін өзі асырайтын коммуна-фалангалар орталығы. Фурьенің өзі қаржы тапшылығынан бірде-бір фаланстёр ұйыстыра алмады, ал оның бірен-саран ізбасарлары ғана сондай бірлестіктердің іргетасын қалап шықты. Алайда олардың да ғұмыры ұзаққа бармады, бар-жоғы 12 жылға ғана созылды.

М.Е.Салтыков-Щедриннің жоғарыда көрсетілген кестеде жиырма бірінші болып тұрған кейіпкерінің тура жолы да, қазіргіше айтқанда, жол картасы да мынадай: «А Угрюм-Бурчеев все маршировал и все смотрел прямо, отнюдь не подозревая, что под самым его носом кишат дурные страсти и чуть-чуть не воочию выплывают на поверхность неблагонадежные элементы. По примеру всех благопопечительных благоустроителей, он видел только одно: что мысль, так долго зрешая в его заскорузлой голове, наконец осуществилась, что он подлинно обладает прямою линией и может маршировать по ней сколько угодно. Затем, имеется ли на этой линии что-нибудь живое, и может ли это «живое» ощущать, мыслить, радоваться, страдать, способно ли оно, наконец, из «благонадежного» обратиться в «неблагонадежное» - всё это не составляло для него даже вопроса...» [14, 164].

«Комизм біткеннің бәрі бірдей күлкі шақырмайды. Кейде ол ызалы, кекті сезім туғызады», - деп ұғындырады бізге профессор Т.Қ. Қожакеев [15, 41]. Тап солай екенін біздің бүгінгі оқырман М.Е. Салтыков-Щедрин сатирасынан алынған төмендегі үш үзіндіден-ақ қапысыз байқайды.

Мәселен, өзі жазған ақталым құжаттарында Василиск Бородавкин былай деп тіл безейді: «Бір қалабасысының маған былай дегені бар: бауырым-ау, біз қайдағы қалабасымыз! Күн сайын менің күнім шығыстан атады, мен болсам, батыстан шықсын деп өкім шығара алмаймын!» [16, 171].

«Необходимо дабы между градоначальниками царствовало единомыслие. Чтобы они, так сказать, по всему лицу земли едиными устами. О вреде градоначальнического многомыслия распространюсь кратко. Какие суть градоначальниковы права и обязанности? – Права сии суть, чтобы злодеи трепетали, а прочие чтобы повиновались... Но кто же они злодеи? Очевидно, что при многомыслии по сему предмету может произойти великая в действиях неурядица. Злодеем может быть вор, но это злодей, так сказать третьестепенный? Злодеем называется убийца, но и это злодей лишь второй

степени, наконец, злодеем может быть вольнодумец – это уже злодей настоящий, и притом закоренелый и нераскаянный» [17, 166].

«Градоначальник обязан насаждать науки. Это так. Но и в сем развс необходимо дать себе отчет: какие науки? Науки бывают разные; одни трактуют об удобрении полей, о построении жилищ человеческих и скотских, о воинской доблести и непреоборимой твердости – они суть полезные; другие, напротив, трактуют о вредном франкмасонском и якобинском вольномыслии, о некоторых, якобы природных человеку понятиях и правах, причем касаются даже строения мира – сии суть вредные. Что будет, ежели один градоначальник примется насаждать первыс науки, а другой – вторые? Во-первых, последний будет за сие предан суду и чрез то лишится права на пенсию; во-вторых, и для самих обывателей будет от того польза, а вред. Ибо, встретившись где-либо на границе, обыватель одного города будет вопрошать об удобрении полей, а обыватель другого города, не вняв вопрошающего, будет отвечать ему о естественном строении миров. И таким образом, поговорив между собой, разойдутся. Следственно, необходимость и польза градоначальнического единомыслия очевидны» [18, 169].

Сөз соңында айтарымыз: философиялық таным да, әлеуметтік сатира да, көркемдік сана да қалпында қалып қоймайды. Ізденеді, із тастайды, ілгері басады. Жоғарыда айтып кеткен ойшылдарымыз да, сатирик қаламгерлерлеріміз де, ғалымдарымыз да осы заманда өмір сүрсе, бәлкім, басқаша принципті басшылыққа алар ма еді, қайтер еді. Әйтеуір, баршамыздың да қаузағанымыз ақиқаттың дәл өзі болмаса да, соның маңайы. Қытайдың әлемге мәшһүр ойшылы Конфуций атап көрсеткендей, «ақиқатты таңертең тани алсаң, кешкісін о дүниеге аттана беруге болады».

Әдебиеттер

1. Аль Фараби Абу Наср. Добродетельный город. – Алматы: Международный клуб Абая, 2014.
2. Аль Фараби Абу Наср. Добродетельный город. – Алматы: Международный клуб Абая, 2014.
3. Керимтаев А. Узнаёте ли вы своего начальника? – Алматы, 2016.
4. Қожакеев Т.Қ. Сатира негіздері. – Алматы: Санат, 1996.
5. Ледяев В.Г. Концепции власти: аналитический обзор // Антропология власти: Хрестоматия по политической антропологии: В 2 т. / Сост. и отв. ред. В. В. Бочаров. Т. 1. Власть в антропологическом дискурсе. СПб., 2006.
6. Қожакеев Т.Қ. Сатира негіздері. – Алматы: Санат, 1996.
7. Кирпотин В. М.Е. Салтыков-Щедрин: Литературно-критический очерк. – М.: Советский писатель, 1939.
8. Салтыков-Щедрин М.Е. Избранные сочинения. Т. I. – М.: Художественная литература, 1984.
9. Қожакеев Т.Қ. Сатира негіздері. – Алматы: Санат, 1996.
10. Салтыков-Щедрин М.Е. Избранные сочинения. Т. I. – М.: Художественная литература, 1984.
11. Салтыков-Щедрин М.Е. Избранные сочинения. Т. I. – М.: Художественная литература, 1984.
12. Қожакеев Т.Қ. Сатира негіздері. – Алматы: Санат, 1996.
13. Салтыков-Щедрин М.Е. Избранные сочинения. Т. I. – М.: Художественная литература, 1984.
14. Салтыков-Щедрин М.Е. Избранные сочинения. Т. I. – М.: Художественная литература, 1984.
15. Қожакеев Т.Қ. Сатира негіздері. – Алматы: Санат, 1996.
16. Салтыков-Щедрин М.Е. Избранные сочинения. Т. I. – М.: Художественная литература, 1984.
17. Салтыков-Щедрин М.Е. Избранные сочинения. Т. I. – М.: Художественная литература, 1984.
18. Салтыков-Щедрин М.Е. Избранные сочинения. Т. I. – М.: Художественная литература, 1984.

ҚАБЫЛҒАЗИНА К.,

*Баспасөз және электроны БАҚ
кафедрасының профессоры*

«САТИРА- КҮШТІЛЕР ҚАРУЫ»

90 жасқа толып, мерейлі мерекесі аталып өтілгелі отырған сатира сардары Т.Қожакеевтің бір еңбегі осылай аталады. Қазіргі тәуелсіздік дәуірінде адам санасы, адам парасаты үшін әрқест ету, оларды биік максаттарға баулу – қоғамдық алғы шарттардың бірі. Жастарды жоғарғы адамгершілік, ізгілік, патриотизмге адалдық, жалғандыққа ымырасыздық рухында тәрбиелеу – өнер туындыларының басты міндеті. Ал, сатира адамды қалай тәрбиелейді?

Сатираның негізгі максаты- ізгілік, игілік. Ол адамдарды адал өмір сүруге, арлы болуға, намысшыл болуға үйретеді. Жалақорлар мен өтірік, өсек таратушыларға қарсы күресе білуге баулиды, кемшілікті көреді. Сатира арқылы жұрт өмірлік болмыс, құбылыстардың қайсысы зиянды, қайсысы пайдалы екенін, нені қолдап, неге қарсы күресу қажеттігін ұғынады. Зиянды кемшіліктерден сақтанады, соларға қарсы күрессіп, оны жоюдың жолдарын үйренеді.

Сұлтанбаева Г.С.	
Ұстаз. Уақыт. Шәкірт.....	3
Кәкен Қамзин, Мұрат Шаймаран	
«Бір Қаланың Тарихы» Хикаятындағы Әлеуметтік Сатира.....	5
Қабылғазина К.	
«Сатира - күштілер қаруы».....	9
Әлімжанова А.Б.	
Блогтық журналистика негіздерін оқыту тәсілдері.....	12
Альжанова А.Б., Сейдаханов С.А.,	
Социальная сеть facebook как новая четвертая власть в современном казахстанском обществе.....	14
Барлыбаева С.Х	
Влияние новых медиа на развитие современного общества.....	15
Губашева Д. Т.,	
Перспективность и востребованность PR-образования.....	17
Zhanabekova M.A., Ulpan S.	
The concept of politeness and its application in Kazakh and Chinese	19
Майкотова F.,	
Күле білу - өмір, күлдіре білу - өнер.....	22
Mukanova G.K., Alimzhanova A.B.	
Practice of training international journalist in al-Farabi kazakh national university.....	25
Marzhan Azhibek	
Intellectual nation as a dominant trend of innovative development of the republic of kazakhstan.....	27
Сұлтанбаева Э.С	
Әлеуметтік желілердің қызметі: әлеуметтік-саяси құбылыс және қоғамдық феномен.....	30
Умирбекова Р.Қ.	
Ахмет Байтұрсынұлы - терминология саласын қалыптастырушы	34
Сембиева Г.	
Қазақ ғылыми-танымдық публицистикасы	37
Саденова А.Е., Сапарходжаева Н.П., Курманова Т.В.	
Тіл үйретуде коммуникативтік әдістемелік ұстанымның маңыздылығы	41
Mukanova G.K., Kozybaev S.K., Moldabekov A., Alimzhanova A.	
Method of formation of creative information fields (the theory of ervin laszlo)	43
Нода Л.П	
Образ новой России в публицистике.....	44
Ложникова О.П.	
Методические основы работы телеведущего на современном канале.....	49
Сейдаханов С.А.	
Бренд-журналистика как основа контент-маркетинга	53
Еркін Ж.Ж., Жайлыбаева З.	
Латын әліпбиінің өзектілігі	58
Қалиев Б.А.	
Ішкі істер органы қызметкерлерінің сөйлеу (тіл) мәдениеті жайында	59
Тойлыбаева Аида	
Ақпарат және журналистиканың халықаралық стандарттары туралы жаңы түсінік	61
Қасымбекова М.Д.	
Педагог-психолог маманның сабақтан тыс тәрбиелік іс-шаралар арқылы білім алушыларды жан-жақты қалыптастыру жолдары.....	64
Мамырбекова Г.А.,	
Факторы социализации в семье и социально-педагогические особенности семейного воспитания	69
Шекен Ж., Жақан Ә.Қ.	
Дөңтай Қожамбетұлы поэзиясындағы бүкіл адамзаттық гуманизм және дін мәселелері.....	73